Lausunto vuorotteluvapaalain muuttamista koskien

Roope Uusitalo

Professori, Jyväskylän yliopiston kauppakorkeakoulu
Puheenjohtaja, Talouspolitiikan arviointineuvosto

Hallituksen esityksen mukaan vuorotteluvapaan ehtoja kiristetään nostamalla vaatimus vuorottelua edeltävän työuran pituudesta 16 vuodesta 20 vuoteen. Vuorottelukorvauksen tasoa laskettaisiin poistamalla pitkän työuran tehneiden korkeampi vuorottelukorvaus. Samalla vuorottelujakson maksimikestoa lyhennettäisiin 360 päivästä 180 päivään. Näistä viimeinen on kustannuksien kannalta merkittävin rajaus.

Oleellisempi muutos vuorotteluvapaan ehtoihin tehtiin jo edellisen lakiuudistuksen (HE 36/2014) yhteydessä, jolloin säädettiin että vuorotteluvapaan sijaiseksi voidaan palkata vain vähintään 3 kuukautta työttömänä ollut, vastavalmistunut tai yli 55-vuotias työntekijä. Tämän uudistuksen vaikutuksia ei tiettävästi ole arvioitu.

VATTissa tehdyn tutkimuksen: ”Vuorotteluvapaajärjestelmän työllisyysvaikutukset (https://www.tem.fi/files/23451/TEM_35_2009_tyo_ja_yrittajyys.pdf) mukaan vuorotteluvapaa ei ole edesauttanut työssä jatkamista siten että vapaalla olleet olisivat vapaan jälkeen pysyneet työllisinä verrokkiryhmää pidempään. Vuorotteluvapaalla olleet eivät ole lykänneet eläkkeelle siirtymistä verrokkiryhmää enempää eikä sairauspoissaolojen määrä ole laskenut verrokkiryhmään verrattuna.

Sen sijaan sijaisille on vuorottelusijaisuudesta ollut hyötyä. Sijaiset ovat verrokkiryhmään verrattuna onnistuneet työllistymään paremmin myös vuorottelusijaisuuden jälkeen. Aikaisemmin sijaisiksi palkattiin kuitenkin tyypillisesti hyvin lyhyen aikaa työttömänä olleita, joista suurin osa olisi työllistynyt ilman sijaisuuttakin. Kuten muissakin työvoimapoliittisissa toimenpiteissä, on tarkoituksenmukaista tukea lähinnä niitä työttömiä, joiden työllistyminen ilman tukea on vaikeaa. Tässä mielessä vuonna 2014 tehty kiristys sijaisia koskeviin ehtoihin on paikallaan.

Nyt ehdotettujen muutosten tavoitteena on lähinnä leikata järjestelmän kustannuksia. Koska vuorotteluvapaa ei ole alkuperäisen tarkoituksensa mukaan erityisesti edistänyt työssä jaksamista mitattavissa olevalla tavalla, tämä leikkaus on suhteellisen hyvin perusteltu. Sen sijaan sijaisia koskevat tulokset osoittavat että vuorotteluvapaasijaisuuksien tarjoamista työmahdollisuuksista on ollut työttömille hyötyä. Tältä osin uudistuksen myötä vähenevät työmahdollisuudet ovat työllisyyden edistämisen kannalta haitallisia.